IOAN HUDIȚĂ

JURNAL POLITIC

3 august – 31 decembrie 1945

ediție îngrijită de
Acad. Dan Berindei

AcademicA
comunicare.ro

JURNAL POLITIC

(3 august – 31 decembrie 1945)

– vol. XV –

Redactor: Lucian Pricop
Coperta: Sînziana Barangă

Editat cu spijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică.
Tiraj: 200 de exemplare.
Preț de vânzare al unui exemplar (mai puțin adaosul comercial): 15 lei.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HUDIȚĂ, IOAN
Jurnal politic: 3 august – 31 decembrie 1945 /
Ioan Hudiță; pref.: Dan Berindei. – București:
Comunicare.ro, 2012
ISBN 978-973-711-396-2

I.Berindei, Dan (pref.)

342.36(498)" 1945"
821.135.1-94
94(498)"1945"

Copyright © Dan Berindei, 2012 pentru prezenta ediție.

IOAN HUDIȚĂ

JURNAL POLITIC

(3 august – 31 decembrie 1945)

– vol. XV –

Studiu introductiv, note și indice
de acad. DAN BERINDEI

Între 1997 şi 2011 au apărut următoarele volume
din *Jurnalul politic* al lui Ioan Hudiţă:

Vol. I, 1 ianuarie-13 octombrie 1938, Bucureşti, Ed. *Pro*, 2002
Vol. II, 14 septembrie 1938-30 aprilie 1939, Bucureşti, Ed. *Pro*, 2003
Vol. III, 1 mai-31 decembrie 1939, Bucureşti, Ed. *Pro*, 2004
Vol. IV, 1 ianuarie-6 septembrie 1940, Iaşi, *Institutul European*, 1998
Vol. V, 7 septembrie 1940-8 februarie 1941, Iaşi, *Institutul European*, 2000
Vol. VI, 9 februarie-21 iunie 1941, Iaşi, *Institutul European*, 2002
Vol. VII, 22 iunie 1941-28 februarie 1942, Bucureşti, Ed. *Lucman*, 2005
Vol. VIII , 1 martie1942-31 ianuarie 1943, Bucureşti, *Comunicare ro*, 2009
Vol IX, 1 februarie-31decembrie 1943, Bucureşti, *Comunicare ro* 2010
Vol. X, 1 ianuarie-25 august 1944, Bucureşti, *Roza Vânturilor*, 1997
Vol XI, 25 august-3 noiembrie 1944, Bucureşti *Paralela 45*, 2006
Vol. XII, 4 noiembrie-6 decembrie 1944, Bucureşti, *Domino(r)*, 2007
Vol XIII, 7 decembrie1944 - 6 martie 1945, Bucureşti, *Domino(r)*, 2008
Vol. XIV, 7 martie-2 august 1945, Bucureşti, *Comunicare ro*, 2011

Studiu introductiv

În vara anului 1945, rezultatele reuniunii de la Potsdam a celor trei mari învingători a produs deziluzie în rândurile partidelor istorice. Ghiță Pop a sintetizat situația prin aserțiunea că anglo-americanii au lăsat Europa „la discreția bolșevismului rusesc", iar Mihalache a declarat și el celorlalți membri ai conducerii Partidului Național Țărănesc că „singurul avantaj" pe care îl mai aveau era cel că se puteau plânge anglo-americanilor! Maniu și de asemenea Hudiță nu s-au alăturat fățiș acestei poziții, dar fără a o critica, ultimul mărginindu-se să remarce că trebuia evitat ca aprecierile pesimiste și critice la adresa anglo-americanilor să ajungă la „urechile lor". Maniu a adăugat că „americanii și englezii sunt singurii care ne pot ajuta să ne apărăm de imperialismul rusesc".

Cele câteva luni care s-au scurs până la reuniunea de la Moscova a miniștrilor de Externe au reprezentat o agonie prelungită a unei situații atunci ireversibile și din păcate pentru o jumătate de veac! Pe plan social-economic perspectivele erau înunecate. Schimbarea de la 6 martie 1945 era încă percepută de mulți ca un „accident de parcurs", dar treptat avea să fie considerată ca un moment de excepțională gravitate prin care se instaurase o nouă situație social-politică.

La aceasta se adăuga o situație economică în degradare, lucru care se datora ocupației străine, despuierii țării de bunurile sale, ca și lipsei de pricepere dar și de interes a guvernanților pentru a găsi remediile necesare. De asemenea, se instala o gravă perioadă de secetă. La 21

august, se nota în *Jurnal* „nu plouă şi seceta este cumplită"; o săptămână mai târziu, descriindu-se situaţia de la Fierbinţi: „Ialomiţa nu mai are apă, doar ici colo un ochi de apă de un metru, doi pătraţi ca suprafaţă". Şi mai gravă era situaţia în Moldova, unde urmările războiului continuau să fie prezente. În judeţul Baia, satele erau „ruinate", locuitorii cu casele distruse locuiau în bordeie şi aceiaşi situaţie se constata la Paşcani ori la Târgu Neamţ. În satul natal al lui Hudiţă, la Bogdăneşti, în fostul judeţ Baia situaţia era „mai mult decât tragică", după cum îi spunea profesorului fratele său Mircea.

Lipseau alimentele ori preţurile lor ajunseseră exorbitante. La 15 septembrie la Mangalia, care era şi ea ruinată de război, cu „case părăsite", lipseau „toate alimentele" în afară de peşte, neexistând „nici un restaurant şi nici o bodegă". Două săptămâni mai târziu, Hudiţă nota: „Lumea aleargă după alimente, făină, cartofi, legume, ulei, zahăr etc". În ceea ce îl privea, profesorul şi cu soţia sa s-au dus la Obor, unde au cheltuit 23 000 lei (deci cam o şesime din salariul lunar) pentru două coşuri de zarzavat şi struguri; iar la Crevedia de la cunoscuţi ai lor şi-au adus legume, cartofi, struguri şi must!

De la o lună la alta situaţia se agrava în această privinţă. „Criza economică, nota Hudiţă la 29 septembrie, preocupă pe toţi. Trei sferturi din populaţia Capitalei n-are încă lemnele de foc pentru iarnă şi ea bate la uşă. Lipsesc alimentele, legumele, cartofii, zahărul, uleiul, făina de grâu şi de porumb". Peste o lună, altă notaţie: „Făina albă a dispărut de pe piaţă. Iar mălaiul se găseşte foarte greu şi a ajuns la preţuri exorbitante". La 11 noiembrie, se consemna faptul că la Iaşi „lipseşte şi mămăliga"! Preţul cartofilor pe care şi i-a comandat Hudiţă la Crevedia a ajuns la 18 noiembrie la „neauzitul" preţ de 600 lei kg! În această conjunctură , Ioan Hudiţă a trebuit să renunţe la invitarea

multor cunoscuți și să „suspende" prânzurile „cu persoane străine" din cauza greutății aprovizionării și a prețurilor „astronomice"!

Spre sfârșitul anului, în preajma Crăciunului, Josef Karmitz, patronul firmei „Standard", dar și prietenul său, a dăruit profesorului 1 Kg de cafea, o colonie și trei săpunuri cadum - „lucruri care lipsesc complet din comerț" . A fost o consolare, după ce la Economatul Universității n-a găsit nici zahăr, nici făina și nici ulei! Mai importante au fost însă darurile aduse de vărul său Vasile Spiridon - 3 Kg de brânză și 3 de vânat! - și cele primite de cunoscuții săi din Crevedia – o pulpă de porc și carne de vită.

O altă problemă cu care se confrunta societatea românească în ansamblu era cea a încălzirii și a combustibilului. La începutul toamnei, marea majoritate a locuitorilor Capitalei nu avea lemne de foc, dar acestea lipseau și din alte părți ale țării. La Tecuci nu existau. La București, la Universitate nu au început cursurile, deoarece din lipsă de păcură nu se puteau încălzi sălile de curs; la examene studenții stăteau cu paltoanele pe ei! Dar și locuința lui Lupu a fost lipsită din aceiași cauză de încălzire, spre sfârșitul lunii noiembrie, iar la 11 decembrie s-a anunțat vacanța școlilor de la 20 decembrie „tot din cauza lipsei de combustibil" , în ziua următoare, examenele de la Facultate s-au ținut la liceul „Regina Maria", „într-o sală încălzită". În privința profesorului Hudiță, în baza împrumuturilor contractate, el a achiziționat un vagon de lemne cu 142 000 lei, la care s-a adăugat tăiatul (25 000 lei) și căratul și stivuitul (8000 lei).

Fenomenele de inflație se accentuau și de asemenea se înregistra descreșterea valorii salariului față de prețurile în accentuată creștere. În situația dată, se introduc cartele pentru pâine; „aici am ajuns!", exclamă profesorul. *Jurnalul* lui Ioan Hudiță furnizează în această privință date

concrete edificatoare. Ca profesor universtar, el beneficia de 165 000 lei, la care din noiembrie 1945 avea să se adauge 200 000 lei pe fiecare lună dintr-un fond împrumutat Universității de Banca Națională a României. Salariul putea acoperi o treime din cheltuielile lunare. La 26 septembrie, profesorii Dimitrie Marmeliuc şi Ştefan Ciobanu mărturiseau acest lucru lui Hudiță, deşi cheltuiau cu „mare economie", dar în ceea ce privea pe Hudiță, încă din august 1945 leafa sa nu-i ajungea decât „pentru 6-7 zile". În decembrie, referindu-se la sumele pe care le primea de la Universitate, a ajuns să exclame: „Dar ce poți să faci cu acești bani fără valoare"! În situația în care se afla şi fără îndoială sperând optimist...şi utopic în mai bine, a contractat un împrumut de 500 000 lei de la Banca Ardelerană, girându-l Teodor Roxin, colegul său de partid. Domocoş i-a împrumutat fără termen 300 000 lei, iar Aurel Leucuția i-a dat 1 300 000 fără termen pentru a-şi achiziționa un nou aparat de radio (pe care avea să plătească un milion de lei!).

Fără îndoială că noua sa sa situație materială a dus la restrângerea cel puțin parțială a activității „mondene" a profesorului, care trebuit să restrângă invitațiile la masă ale rudelor, cunoştințelor şi chiar a colegilor de partid. Cu toate acestea, ele mai aveau loc şi în acelaşi timp, la rândul său Hudiță a continuat să participa la mese oferite de prieteni, colegi sau de partizani politici (Petrică şi Marioara Mihăilescu, frații Karmitz, generalul Ilcuş, Aurel Dobrescu, Nicolae Şerban, Ştefan Ciobanu, Domocoş etc), deplasându-se, între altele, la via de la Valea Călugărească a profesorului Lupu, fratele doctorului Lupu. Şi-a îngăduit şi câteva zile de concediu, în septembrie, la Mangalia. De asemenea, profesorul s-a deplasat în două rânduri la Beuca, în județul Teleorman, la moşia cuscrului său, în *Jurnal* descriind viața pe un mic domeniu, în ultimii ani de existență a acestui tip de proprietate agrară.

În afara activității politice, Hudiță își urma profesiunea de bază, ținând cursuri și asigurând susținerea examenelor și totodată ducând o luptă de rezistență în cadrul Consiliului Facultății de Litere și Filosofie și împotrivindu-se mai ales la transferul din provincie în Capitală ale unor cadre didactice care aleseseră calea colaborării cu noul regim instalat la putere la 6 martie 1945. Convorbirile sale cu colegi, cu prioritate a celor ezitanți sau capitularzi, sunt consemnate în *Jurnal*, fiind efectuate la catedră, în timpul consiliilor, la „Capșa" sau la mesele oferite de unii colegi, mai ales de profesorul Nicolae Șerban. Aceste întâlniri îi ofereau și ocazia „ridicării moralului" celor șovăitori sau care trecuseră de partea guvernului Groza. Interesante sunt convorbirile cu George Călinescu.

Lipsit personal de avere, Hudiță nu avea motivațiile unora dintre colegii sau cunoscuții săi, care credeau că prin colaborarea lor aveau să înlăture „fulgerele" ce-i amenințau. Dimpotrivă, dădea dovada unei puternice rezistențe morale, sprijinită și de optimismul său care începea însă să cedeze în fața realității! Lui Gheorghe Brătianu i s-a confiscat moșia Răteşti sub învinuirea voluntariatului său pe Frontul din Răsărit. Mihalache se vedea și el amenințat din aceleași motive. Invitat cu mai mulți colegi de Gheorghe Brătianu pentru a-i da sfaturi referitoare la situația și perspectivele sale, el l-a sfătuit să plece peste hotare! Presa de partid era supusă unor „persecuții intolerabile" și de asemenea s-au produs și „câteva arestări". Acestea s-au intensificat după puternica manifestație care a avut loc la 8 noiembrie 1945, când ziarele au publicat „lungi liste" a persoanelor care urmau să fie supuse anchetei Parchetului. Însuși Ioan Hudiță a fost chemat să dea o declarație maiorului Iorgu Popescu (și apoi și Maniu!), deși nu participase la manifestație. Se mai adăuga urmărirea bucovinenilor și basarabenilor, unii

dintre aceştia trebuind să plece în Uniunea Sovietică, situaţie calificată îndrituit în *Jurnal* drept „tragedie".

Jurnalul lui Hudiţă urmăreşte evoluţiile politice interne pe fundalul celor externe. Declanşându-se greva regală, se aştepta ca soluţia să fie dată prin retragerea de la putere a guvernului Groza, ceea ce nu va avea loc. Era limpede că lupta ce se dădea nu se mărginea la conflictul dintre monarh şi un prim-minitru recalcitrant, ci se încadra raporturilor dintre ele ale marilor puteri învingătoare. În această privinţă, notaţiile profesorului Hudiţă reflectă iluziile şi deziluziile sale, care aparţineau însă în mare măsură celei mai mari părţi a românilor şi în primul rând forţelor politice situate pe poziţii naţionale.

Prin ele se poate reconstitui evoluţia evenimentelor în optica unui om politic al vremii, cu speranţe, dar şi mai ales cu iluzii. Hudiţă a urmărit evenimentele interne situându-le necontenit în cadrul internaţional. El a sesizat contradicţiile anglo-americanilor, datorate în primul rând opoziţiei americane faţă de imperiile coloniale, inclusiv sau chiar în primul rând cel britanic. A înregistrat, cu puternicele sale ecouri, momentul lansării celei dintâi bombe atomice, descrind reacţiile interne ale politicienilor, dar şi cele ale oamenilor în general.

Politica independentă a lui de Gaulle nu se bucura de susţinerea lui Hudiţă, datorită apropierii pe care generalul a făcut-o iniţial faţă de Moscova şi a tensiunilor sale cu americanii. De la Paris scrisorile primite de la Nicolae Herescu şi la Bucureşti conversaţiile sale cu Raymonde Odobeşteanu alimentau informaţiile profesorului referitoare la evoluţiile franceze, el ajungând până a scrie că Franţa reprezenta pentru el „o imensă decepţie"!

Dar marea putere vecină era firesc cea dintâi în vizorul său. Intrarea Uniunii Sovietice în război cu Japonia

„pe ultima sută de metri" a fost înregistrată negativ. Dar, totodată, atenția lui Hudiță s-a îndreptat în permanență spre comportamentul Uniunii Sovietice în spațiul pe care ajunsese să-l domine, el semnalând ridicarea de fabrici în Polonia și mai ales pretențiile referitoare la teritoriul Prusiei orientale. Lucid, doctorul Lupu spunea la mijlocul lunii august că „Moscova este hotărâtă să joace cartea tare de tot, fiind sigură că anglo-americanii nu vor face nimic mai mult decât să protesteze"! Neclintit pe poziția sa de negare a zonelor de influență, Hudiță continua să susțină că nu era vorba decât de „zone militare", argument pe care-l folosea ca o pavăză împotriva politicii imperialiste sovietice! Dar printre alții, inclusiv din P.N.Ț., atât Gheorghe Brătianu cât și Mihai Romniceanu se pronunțau pentru ființarea „zonelor de influență"!

Optimismul lui Hudiță în aprecierea cadrului internațional apare uneori afectat în *Jurnal* de deziluzii! "Încep să mă tem, nota el la 27 august, de nepriceperea politică a Washingtonului, care pare a se angaja pe drumul concesiilor și al jumătăților de măsură"; mai adăuga că atât el cât și Maniu aveau „îndoielile noastre, însă nu ne putem descuraja cadrele partidului și opinia publică". El lua act de încrederea manifestată de colegi ai săi din partid față de evoluția evenimentelor, dar nota în *Jurnal* că americanii vor sfârși prin a fi „detestați de toată Europa pentru nepriceperea lor politică". Între timp, fruntașii partidului își manifestau convingerea că sovieticii „vor ceda", chiar Maniu remarcând după o vizită la Știrbei, la 8 septembrie, că „rușii sunt rău încolțiți".

Evenimentele n-au evoluat însă în sensul dorit și așteptat de Maniu și de cei din jurul său. Până la urmă, reuniunea de la Londra a miniștrilor de externe a fost un evident eșec. Iluziile multora și în primul rând ale lui Hudiță au continuat să fiinţeze. El a comentat eșecul de la Londra –

unde avusese loc, potrivit lui Cornel Bianu, o „ceartă teribilă" între Dulles şi Molotov – spunând şi scriind la 4 octombrie că „Aliaţii nu s-au înţeles cu ruşii şi aceştia vor trebui să cedeze, fiindu-le demascate la timp intenţiile de cucerire"! Pe drept cuvânt, doctorul Lupu îl făcuse „optimist incorigibil", iar Gheorghe Brătianu afirmase peste două zile că sovieticii „ar putea să câştige partida", când tot el susţinuse, în contradictoriu cu Hudiţă, existenţa „sferelor de influenţă".

Criticând pe preşedintele Truman pentru comportamentul său „slab politic", Hudiţă aprecia însă fermitatea lui Byrnes şi a lui Dulles, semnalând, între altele, decizia lui Byrnes de a trimite în Bulgaria şi România pe ziaristul Mark Ethridge. Cu tot rezultatul necorespunzător de la Londra, Barbu Ştirbei susţinea la mijlocul lunii octombrie că sovieticii trebuiau să cedeze deoarece se aflau „într-o mizerie economică de nedescris". Negel manifesta şi el aceiaşi opinie, câteva zile mai târziu, chiar optimistul Hudiţă calificând cel al lui Negel „poate puţin exagerat"!

Inaugurarea activităţii noii Organizaţii a Naţiunilor Unite în Statele Unite a oferit lui Ioan Hudiţă prilejul de a califica marele stat de dincolo de Ocean, ca fiind „desigur foarte puternic şi bine intenţionat, însă fără pricepere politică corespunzătoare forţei sale economice".

Situaţia din Germania şi Austria, unde potrivit ministrului de externe al Marei Britanii fiinţa „o mare anarhie, o lipsă totală de libertate şi o foamete cumplită", fiind vorba evident mai ales, dar nu numai, de zonele sub ocupaţie sovietică, dar şi lansarea în presa internaţională a ipotezei unui al treilea război mondial, ca şi decizia Statelor Unite de a păstra secretul bombei atomice, îngrijorau. Totodată, Berry a declarat lui Hudiţă la 30 octombrie în privinţa sovieticilor că „Byrnes şi Dulles sunt decişi să-i înfrunte chiar militar, dacă nu renunţă la planurile lor". Dar

numai peste câteva zile, Hudiță nota în *Jurnal* că metodele americane „blânde şi curtenitoare faţă de dictatorii de la Kremlin nu sunt semne bune nici pentru noi" şi două zile mai târziu critica declarațiile „frumoase" ale oamenilor politici britanici față de „nişte bandiți ordinari"!

În ultima lună a anului 1945, problemele internaționale nu lipsesc din *Jurnal*. Atenție este dată crizei politice din Franța, când Hudiță manifestă aceiași poziție critică față de generalul de Gaulle, dar se arată partizan al lui Bidault, ministrul de externe, considerându-l un „adversar al expansiunii sovietice în Europa". Interesant este memoriul adresat preşedintelui Truman de generalul Eisenhower referitor la situația din Germania, sintetizată prin „demoralizare, sărăcie, mizerie, epidemii în creştere, lipsă de combustibil pentru foc", nedeschidere a şcolilor din cauza frigului şi o industrie lucrând la 5-7 % din capacitate! Importante sunt şi informațiile lui Cornel Bianu de la Londra referitoare la divergențele anglo-americane privind coloniile, Palestina şi Orientul Mijlociu, ca şi cele franco-engleze referitoare la Siria, Liban, Palestina, dar şi la coloniile franceze. Tot Bianu informa pe Maniu că America „nici nu vrea să audă de un conflict militar cu Sovietele" şi că se întemeia pe viitoarea activitate a O.N.U.-lui. Între timp, profesorul C.C.Giurescu, revenit din Turcia, l-a vizitat pe Hudiță şi realist i-a declarat că „dacă vrem sau nu, ruşii vor câştiga partida în conflictul lor cu anglo-americanii".

Noua reuniune a miniştrilor de externe de la Moscova a fost anunțată începând de la 15 decembrie sub auspicii îngrijorătoare. Tătărescu îşi exprima convingerea, la 2o decembrie, că „Sovietele sunt stăpâne pe situație şi anglo-americnaii au capitulat definitiv în fața lor". Cam aceleaşi concluzii le exprima şi Josef Karmitz în ziua următoare, reproducând lui Hudiță informațiile primite de la fratele său de la Paris: „La Washington domneşte

convingerea că ruşii vor câştiga partida pe toată linia", pentru a se evita conflictul militar, iar evreii de la Paris credeau că la Moscova anglo-americanii „vor capitula în întregime"! La rândul său, Hudiță nota: „Dacă americanii nu-i forțează pe ruşi să respecte Carta Atlanticului, restrângându.se pe frontierele lor vechi, îşi vor lua o mare răspundere morală față de peste 200 miloane de oameni".

Evenimentele aveau să se precipite. La 26 decembrie, Radio Londra anunța că la Moscova „miniştrii de externe s-au înțeles foarte bine asupra tuturor problemelor"! Încheierea tratatelor de pace a fost fixată pentu luna mai 1946, în guvernul Groza aveau să fie introduşi câte un reprezentant al celor două mari partide istorice şi el avea să fie recunoscut şi de anglo-americani. „E naivitate prostească, comenta acum Hudiță, sau nepricepre politică totală, vecină şi cu trădarea fără ruşine a frumoaselor promisiuni din Carta Atlanticului". În aceeaşi zi, Maniu avea să-şi exprime „marea decepție" pentru nerespectarea „asigurărilor" pe care i le dăduseră reprezentanții anglo-americani.

În ultima zi a anului, au sosit la Bucureşti ambasadorii Harriman şi Kerr. Notația pe care a făcut-o acum Hudiță este semnificativă: „Sunt naivi ori puțin le pasă dacă Sovietele vor pune mâna pe jumătate din Europa şi vor bolşeviza-o"! El mai adauga că nădăjduia că Dumnezeu „va deschide ochii anglo.-americanilor"!

Fără îndoială puternic în ceea ce privea susținerea sa de către un foarte mare număr de români, Partidul Național Țărănesc a avut în cursul celor cinci luni următoare încheierii reuniunii de la Potsdam şi problemele sale interne. Vicepreşedinții săi se găseau între ei în relații de adversitate şi aveau şi tendința de a nu se supune totdeauna lui Iuliu Maniu, deşi acesta beneficia de un evident şi

puternic sprijin popular. Mihalache ar fi vrut să preia conducerea partidului, deşi îşi dădea seama că voluntariatul său pe frontul din Răsărit îi crea probleme insurmontabile, iar pentru doctorul Lupu trecerea sa în fruntea partidului şi a unui nou guvern reprezenta o adevărată obsesie. Nicolae Penescu, secretarul general al partidului din toamna 1944, nu-şi îndeplinea sarcinile la parametri satisfăcători, în mai multe rânduri membri ai conducerii cerându-i înlocuirea. De asemenea, organizaţiile judeţene nu funcţionau peste tot cu eficienţa necesară, lucru datorat şi pasivităţii dar uneori şi a lipsei de curaj a conducătorilor lor, care mulţi dintre ei nu locuiau în judeţele respective. Totodată, au început să se înregistreze şi primele măsuri represive. Au fost înregistrate din ce în ce mai mare număr schimbări de atititudini. Hudiţă semnala cu regret înscrierile în ARLUS a unor apropiaţi ai săi, ca Grigore Popa sau profesorul ieşan Procopiu. Colonelul Marinescu, fratele bunului prieten al lui Hudiţă Petrică Mihăilescu, sub presiunea unor malversaţiuni proprii a intrat în bunele graţii ale guvernului Groza. Trecerea lui Sadoveanu de aceiaşi parte a baricadei, criticată atunci de propria sa familie, de ginerele său Costache Popa, fratele Emilei Hudiţă şi chiar de fiica sa Profira a reprezentat altă „dezertare" care a şocat. Hudiţă mai menţiona în *Jurnal* şi unii „academicieni oportunişti" - Gusti, Stoilov, Parhon, Danielopol – neţinând seama însă de vechea orientare de stânga a unora dintre ei, cazul lui Parhon. În privinţa lui Hulubei, Hudiţă îl descria iniţial „în expectativă", iar apoi cita cuvintele lui Grigore Popa despre amicul lor comun: „un oportunist şi nimic mai mult".

Maniu reprezenta ca un pol pentru fruntaşii partidului. Chiar la 4 august, deci imediat după încheierea reuniunii de la Potsdam, biroul partidului şi foştii miniştri din cabinetele Sănătescu şi Rădescu s-au strâns la preşedintele partidului, lui Hudiţă revenindu-i să prezinte

rezultatele de la reuniunea încheiată. Evident, el a insistat pe ceea ce era pozitiv pentru România -. încheierea tratatelor de pace, stabilirea de relații diplomatice cu foștii sateliți, libertatea de circulație a ziariștilor străini în spațiul lor și perspectivele pe care le oferea noua Organizație a Națiunilor Unite. Dar Hudiță a mai menționat că în comunicatul final nu au fost menționate alegerile care se așteptau în Polonia și în România.

Problema transfugilor, a celor care părăsiseră partidul în perioadele anterioare de dictatură și pe care Popovici și Mihalache îi sprijineau să fie reprimiți, Maniu și Hudiță opunându-se acestei soluții, ca și cea a doctorului Lupu, care din vreme în vreme, aflat sub influențe din afara partidului, amenința cu retragerea sau cu sciziunea, făceau obiectul unor preocupări permanente ale conducerii. Lucrurile se complicau și prin adversitățile care le avea Lupu din partea câtorva fruntași, ca Virgil Solomon sau Vasile Serdici și I.M.Leon, unii dintre ei încercând în câteva rânduri să obțină înlăturarea lui. Mihalache, care se opunea și el lui Lupu, avea și el adversarii săi, mai ales printre ardeleni. Pe Maniu îl preocupa și problema succesorului său la conducere. În mai multe rânduri, el a propus lui Hudiță această succesiune, fără succes, profesorul invocând hotărârea sa de a părăsi echipa conducătoare a partidului și de a-și relua mai intens munca de istoric.

Periodic, cei din conducerea Partidului Național Țărănesc se întâlneau la *Capșa* sau la *Continental* la câte un prânz. Alteori, se întâlneau pe grupe și afinități la unii dintre ei, la Cezar Simionescu sau la Aurel Dobrescu. La 23 august 1945 a avut loc la *Continental* o masă de 200 de persoane, prezidată de Maniu și Lupu, la care au luat cuvântul și Ghiță Pop și Hudiță, care în cuvintele lor au evidențiat rolul partidului lor, iar Maniu a vorbit „o oră

încheiată". Cu aceste prilejuri, cei prezenți în local salutau sau chiar ovaționau pe Maniu.

Clubul Partidului Național Țărănesc din strada Clemenceau continua să fiinţeze şi acolo aveau loc şedinţe ale diferitelor organizații. Hudiță a întreprins în octombrie o călătorie în Moldova mergând la tatăl şi fratele său din Bogdăneşti, dar totodată făcând reunini de partid la Bacău, la Fălticeni şi la Roman, în locuințele şefilor de organizații.

Problema centrală era cea a guvernului. Demisia sa şi reintrarea în legalitatea constituțională era pentru partidul lui Ioan Hudiță principalul obiectiv şi de asemenea necontenitul subiect de discuție. Câteva zile după încheierea reuniunii de la Potsdam, pentru a consolida guvernul Groza, Uniunea Sovietică a decis reluarea relațiilor diplomatice cu România, acțiune despre care reprezentanții anglo-americani în Comisia Aliată de Control nu au ştiut nimic! Totodată, sovietici au pretins ca reluarea concretă a relațiilor diplomatice să aibă loc înaintea unei eventuale înlocuiri a guvernului în ființă, ceea ce oferea şi un pretext pentru prelungirea ființării cabinetului Groza.

Între Palat şi Iuliu Maniu dialogul se desfăşura neîntrerupt, Maniu deplasându-se la Sinaia pentru a conferi cu Regele; dialogul era întreținut şi prin întrevederi ce aveau loc între Dimitrie Negel şi Hudiță. La 5 august, Hudiță s-a deplasat la Sinaia pentru a duce şi preda memoriul destinat monarhului. Negel a venit la doctorul Jovin pentru a prelua documentul. Regele ar fi dorit ca anglo-americanii să asigure prezența în România, în perioada alegerilor, a câtorva unități, reprezentanții din Bucureşti ai celor două mari puteri declarând că nu vedeau „imposibilă" realizarea acestui proiect. Totodată, se înregistra o bună conlucrare la nivelul conducerii celor două mari partide istorice, care a ființat fără întrerupere, deşi Hudiță consemna în *Jurnal* aprecierile sale exagerat critice

şi uneori de-a dreptul nedrepte la adresa lui Gheorghe Brătianu, deşi ajunsese în relaţii de cumetrie cu acesta! Dacă nu s-a ajuns la un cartel electoral, în schimb întocmirea şi predareea aproape concomitentă a memoriilor a continuat, iar când s-a anunţat vizita lui Ethridge a avut loc o întâlnire pentru fixarea unei linii tactice comune a celor două partide.

În marea înfruntare care avea loc şi care de fapt era câştigată de partidul-instrument al cuceritorului, se înfruntau, în această perioadă de tranziţie spre deplina instaurare a puterii totalitare, acest partid infim la 23 august, dar care se dezvolta rapid cu sprijinul Moscovei şi partidul condus de Maniu. Celelalte forţe politice erau ori dependente de ele ori neînsemnate în marea partidă care se desfăşura. La 6 martie 1945 comuniştii preluaseră, direct sau indirect, puterea, dar conservarea şi consolidarea ei mai erau probleme deschise în condiţiile marei înfruntări ce se dădea pe plan internaţional între biruitorii lui Adolf Hitler şi ai sistemului pe care încercase el să-l instituie.

O anumită nesiguranţă continua să fiinţeze şi pentru cei care dobândiseră puterea în România. Nu se ştia cât de mult şi până unde aveau să tolereze cele două mari puteri vestice politica expansionistă sovietică, mai ales că preluarea puterii nu fusese urmarea voinţei naţiunii în ansamblul ei, ci în primul rând un act de voinţă abuziv al puterii ocupante şi în al doilea rând numărul susţinătorilor din interior fusese proporţional mult inferior celui al opozanţilor şi în parte exprimând doar o opţiune oportunistă la care oricând s-ar fi putut renunţa!

Hotărârile de la Potsdam dăduseră câştig de cauză ocupantului şi instrumentului său, dar nu era încă vorba de o soluţie definitivă. Oricând, era posibilă şi o răsturnare, care în fapt nu avea să se mai producă, dar care obliga la prevedere chiar pe biruitor! Mai exista şi necesitatea de a se

asigura, din punctul de vedere al celor care obținuseră puterea defășurarea unei perioade de tranziție, care nu putea fi evitată, în timpul căreia să fie pregătită perioada instaurării depline a noului sistem. Pentru acest lucru utilizarea unor „tovarăși de drum" se impusese încă din august 1944; lor li se adăugaseră, în martie 1945, liberalii care îl urmau pe Gheorghe Tătărescu, unul dntre cei mai înzestrați și clarvăzători dintre ei și micul fragment național-țărănist al lui Anton Alexandrescu. Dar pentru noua putere, eventuala ei asociere cu cel mai puternic partid al momentului, care era orientat spre cele două mari puteri contestatare a legitimității sale ar fi fost benefică.

În orice caz, este semnificativ că în perioada următoare Potsdamului, conducerea comunistă a căutat și o soluție intermediară a diferendului referitor la guvern. „Țintele" ei au fost doctorul Nicolae Lupu și apoi Ioan Hudiță, amândoi având de lungă vreme o orientare de stânga. Suprafața politică a doctorului Lupu era fără îndoială mai mare, dar conta și starea sănătății sale, în comparație cu tânărul și activul profesor.

La 8 august s-a produs vizita la Hudiță acasă a lui Gheorghiu-Dej, sosit seara, însoțit de Constantin Agiu, care intermediase întâlnirea. Vizitatorul a apărut „zâmbăreț și degajat". El a aruncat vinovăția atacurilor de presă la adresa lui Hudiță asupra lui...Ralea și Ghelmegeanu, știind starea conflictuală care ființa între acesta și cei doi.

Trecând la subiectul vizitei, a propus o înțelegere în vederea alegerilor și anume un acord electoral între cele patru partide susținătoare ale actului de la 23 august, constând în liste comune de candidați. Proporțiile propuse erau 20 % pentru minorități, iar restul de 80 % împărțite între cele două mari partide istorice 60 % și 40 % pentru P.C.R. și P.S.D. Hudiță a respins ideea listelor comune, iar cifrele sugerate le-a calificat drept „ridicole". Agiu a amintit

şi de eventualitatea unui război civil, iar Dej a declarat fără să ezite că numai ca „aliaţi" ţărănişti aveau să poată participa la alegeri! Hudiţă nota că nu fusese o ceartă, dar că fruntaşul comunist „trist, n-a mai insistat"!

Dar numai cinci zile mai târziu s-a produs o altă acţiune. De data aceasta, Ripoşanu, şeful de cabinet al lui Groza, a venit la Hudiţă, invitându-l la o întâlnire cu Groza la Athénée Palace şi spunându-i că primul ministru „nu poate face nici o mişcare fără ştirea lui Bodnăraş". Groza a repetat tentativa de atragere a interlocutorului său şi a pus şi el problema alegerilor, dar Hudiţă i-a replicat că o colaborare electorală era exclusă! În întâlniri cu fruntaşi ţărănişti ardeleni, Groza avea să încerce mai departe realizarea ţelurilor noii puteri.

Hudiţă interesa însă cu o anumită prioritate, datorată probabil orientării de stânga pe care o avusese profesorul în activităţile sale politice anterioare. N-au trecut decât trei zile de la „convocarea" lui Groza şi Hudiţă a primit vizita Anei Pauker şi a lui Vasile Luca. Era evident un „obiectiv" preţios în situaţia dată! Interlocutoarea sa i-a declarat că ei nu urmăreau o înţelegere cu P.N.Ţ -ul, ci *cu el*! Fără să se sfiască, i-a declarat – ceea ce avea, de altfel, să se adevereasca! – că alegeri nu vor avea loc „decât" dacă ei, comuniştii, aveau să aibă „certitudinea" câştigării lor! Hudiţă i-a respins propunerile, dar s-a arătat dispus la colaborare *după alegeri* (deci atunci când se aştepta ca partidul său să dobândească prin rezultatele electorale o poziţie de forţă!). Cei doi vizitatori au zâmbit „mânjeşte" şi întrevederea s-a încheiat! Repetatele tentative de atragere, ca şi propunerea colaborării electorale ascundeau şi o certă îngrijorare a celor de la putere. Aceasta se datora şi dorinţei de a se căuta să se împiedice contra-acţiuni din partea opoziţei. Când naţional ţărăniştii au hotărât să convoace o mare întrunire la Bucureşti, la 20 august, pentru a se sprijini

astfel poziția monarhului, Groza a cerut doctorului Lupu să se renunțe la ea, întrucât el avea să demisioneze. Deşi Maniu a acceptat acest lucru, demisia aşteptată nu s-a produs, iar relația dintre Rege şi guvernul refractar s-a tensionat la maximum; la 20 august, Maniu arăta că monarhul era „furios la culme" din cauza refuzului lui Groza.

Întemeiat pe sprijinul națiunii – Hudiță nota:"lumea e indignată la culme" - şeful statutului a refuzat să participe la solemnitățile de la 23 august şi a intrat în greva regală.

La 24 august, Hudiță s-a întâlnit cu Berry şi Stevenson, reprezentanții anglo-americani la Bucureşti, care au aprobat rezistența regală, au negat existența unor „sfere de influență" în relațiile dintre marii biruitori, iar Stevenson a mers până în a spune că „Hitler ori Stalin e tot una"! Maniu s-a arătat „încântat" de pozițiile interlocutorilor lui Hudiță, dar a şi tras o concluzie, care s-a dovedit optimistă, că pentru o soluție a situației trebuia aşteptată întrunirea de la Londra a miniştrilor de externe. Între timp, profitând de ambițiile lui Lupu, comuniştii şi interpuşii lor purtau şi negocieri cu el pentru formarea unui guvern, deşi în paralel şi Titel Petrescu manifesta veleități similare! Regele continua să fie „profund jignit" față de refuzul lui Groza şi se manifesta „ferm" în poziția sa, deşi Negel era sceptic, la 30 august, privind realizarea unei soluții în cadrul întrunirii miniştrilor de Externe de la Londra. La 7 septembrie, Maniu relata că Regele avea „asigurări formale din partea anglo-americanilor".

Deşi fruntaşii PNȚ afişau la 11 septembrie, cu excepția lui Lupu, optimismul lor, nu existau semne ale unei rezolvări rapide a impasului. La 3 septembrie, un comunicat guvernamental evidențiase faptul că nu va avea loc o retragere pentru a se face jocul lui Maniu şi lui Brătianu! În ziua următoare, plecau la Moscova Groza, Tătărescu şi

Voitec, la „tătucu Stalin", după expresia lui Hudiță. Dar, în aceiași zi, Hudiță era invitat la reprezentanța sovietică, unde Pavlov, care pleca, i-a prezentat pe Nicolschi, „tânăr interpret, evreu basarabean, licențiat în istorie" și chiar „"un istoric foarte învățat"! Pavlov i-a declarat că Uniunea Sovietică vrea în preajmă guverne „prietene" și nu „sfere de influență" și că nu vrea să se repete în România ceea ce se întâmplase în Polonia, unde se formase o „șleahtă reacționară". A conchis, pronunțându-se pentru susținerea guvernului Groza „până ce vom găsi o formulă mai bună pentru înlocuirea lui". A mers până acolo, încât a declarat că se va putea pune și problema unei declarații în chestiunea Basarabiei și a Bucovinei! Hudiță a respins atacurile la adresa lui Maniu și l-a asigurat pe Pavlov că va discuta problemele cu președintele partidului!

La 6 septembrie, Hudiță a primit vizita colegului său de partid Domocoș, care preluase Garajele Mihăiescu, dar și stabilise o foarte avantajoasă colaborare cu Nicolschi de întreținere a automobilelor sovietice. El i-a mărturisit lui Hudiță că Nicolschi îi spusese că România va fi „o nouă republică sovietică". În ziua următoare, Maniu a venit la Hudiță și i-a spus să continue discuția, deși nu putea fi vorba de o colaborare . În aceiași seară, Hudiță l-a vizitat din nou pe Nicolschi și între altele i-a ridicat problema proceselor răspunderilor, ca și cea a ținerii unor alegeri „absolut libere".

Între timp, Maniu discuta la Sinaia cu monarhul formarea unui guvern „de alegeri" și chiar efectuarea acestora „în toamna aceasta", iar cu liberalii se respingea ipoteza unui „bloc național", preferându-se cea a unei „colaborări" liberalo-țărăniste. Deși „indignarea tuturor e la culme", lucrurile stăteau pe loc , iar Anton Crihan, realist, dându-și seama că sovieticii refuzau să cedeze, susținea că doar prin forța militară se putea rezolva impasul.

Soluția mult așteptată nu s-a produs, iar tratativele de la Londra se prelungeau. În septembrie s-a discutat în două rânduri tratatul de pace cu România, dar la 2o septembrie Hudiță nota că începea să se teamă de rezultatele Conferinței de la Londra. Schuyler și Stevenson au cerut țărăniștilor un memoriu privind impunerea cu forța a guvernului Groza, pe care l-a pregătit Grigore Niculescu-Buzești. Deși în discuțiile lor, fruntașii țărăniști au ajuns la concluzia că nu va avea loc o ruptură între marii aliați, a fost totuși din nou auzit și glasul lui Anton Crihan, care susținea cu încăpățânare, dar având fără îndoială dreptate, că sovieticii nu aveau să cedeze decât „dacă anglo-americanii sunt hotărâți să le facă război".

Întâlnindu-se la *Capșa* la o cafea, Hudiță a discutat situația cu colegi ai săi de la Facultate. Spre sfârșitul lunii septembrie, chiar pesimistul Ghiță Pop susținea că sovieticii „au capitulat la Londra", dar în fapt evoluția lucrurilor arăta contrariul. Lupu, el însuși interesat, își informa colegii asupra aserțiunilor lui Pătrășcanu, care-i afirmase că guvernul avea să se retragă „dacă se poate asigura o formulă acceptabilă de toată lumea", dar mai spusese că alegerile aveau să aibă loc „la calendele grecești", dacă comuniștii nu aveau să fie siguri de a le câștiga, deci repeta formula Anei Pauker spusă lui Hudiță!

Maniu îl vizita pe Rege la Sinaia, care nu aștepta decât un semnal de la Londra pentru a cere din nou demisia lui Groza și în caz de refuz pentru a-l demite, înlocuindu-l cu un guvern „tehnic". Lupu și Titel Petrescu sperau mai departe fiecare că avea să fie viitorul prim-ministru. Provocat din nou de Pătrășcanu și de Ralea să accepte sucesiunea lui Groza, Lupu s-a dus la Dobrești la Mihalache, care a refuzat să părăsească pe anglo-americani intrând într-un guvern Lupu sprijinit de sovietici! Dar chiar la începutul lui octombrie, reuniunea de la Londra s-a

încheiat fără a se fi hotărât ceva „precis în chestiunile care ne privesc pe noi", cum nota la 3 octombrie Hudiță.

Având totuși mai departe ezitări referitoare la compromisul la care urmau să ajungă marile puteri, Partidul Comunist din România a continuat unele negocieri cu Partidul Național Țărănesc, urmărind formarea unui guvern comun, dar în care evident cel dintâi să fie dominant și mai ales să se participe la alegeri cu liste comune, care să asigure alegerea reprezentanților comuniști. Cerința aceasta n-avea însă nici o șansă de a fi acceptată, atunci când național-țărăniștii refuzau chiar și astfel de liste cu liberalii! La 1 octombrie, Constantinescu-Iași l-a vizitat pe Hudiță la Facultate, unde erau acum colegi și i-a pus din nou chestiunea colaborării sale cu P.C.R. Discutând stadiul negocierilor dintre cele trei mari puteri, Constantinescu-Iași i-a spus:"Tu te înșeli, dacă crezi că anglo-americanii vor face altceva decât să-i roage pe ruși și aceștia îi vor refuza politicos"!

La 9 octombrie Maniu a vizitat pe Rege, care l-a informat că anglo-americanii continuau să facă „o opoziție categorică" sovieticilor, dar că Stevenson îi recomandase totuși ca el să nu-i „bruscheze". Maniu îi ceruse monarhului „să refuze mai departe orice legătură cu guvernul Groza". Dar la 12 octombrie, Hudiță l-a întâlnit la Domocoș pe Nicolschi, reîntors de la Londra. Acesta îi prezentase situația după negocierile de la Londra, afirmând că anglo-americanii reluaseră vechea lor politică antisovietică! El îi repetase fruntașului țărănist că Uniunea Sovietică nu dorea la vecini decât guverne „prietenoase", dar că totodată era gata să înfrunte „cu armele în mână...reacțiunea internațională". Hudiță i-a replicat că era convins că un guvern rezultat din „alegeri libere" va urmări firesc să aibă bune relații cu marele vecin al României. Ghiță Kirileanu, sosit într-o vizită la București, îi relata, în ziua următoare, la

13 octombrie, că la Piatra Neamț se vorbea că Regele avea să fie fugărit din țară și că România ocupată de sovietici și cu Moldova de peste Prut vor forma o republică sovietică! La 16 octombrie a avut loc o nouă întâlnire cu Nicolschi, la Domocoș, care le-a oferit „un dejun suculent", când Nicolschi întrebându-l pe Hudiță ce se putea face, acesta îi răspunsese că Uniunea Sovietică trebuia să țină seama în România de poporul român și nu de guvern și să renunțe la bolșevizare!

Spre mijlocul lunii octombrie a ajuns la București vestea unei vizite în România a unui cunoscut ziarist american – Mark Ethridge – care urma apoi să transmită observațiile sale Departamentului de Stat, dar și președintelui Truman. Cele două partide istorice au luat act cu satisfacție de această știre și au trecut la pregătirea unor materiale prin care să se prezinte trimisului american informații concrete asupra problemelor cu care se confrunta România în acel moment, dar și la apropiata Conferință de Pace. Lui Hudiță și lui Gheorghe Brătianu le-a revenit sarcina întocmirii acestei informări.

Spre sfârșitul lunii octombrie, revenit iarăși de la Sinaia, Maniu informa că monarhul primise din nou asigurări de la reprezentanții anglo-americanilor „că rușii vor fi siliți să cedeze" și că în curând vor avea loc alegeri libere (la 20 octombrie Negel arăta lui Hudiță că Schuyler „l-a încurajat mult pe rege să reziste rușilor"). La 4 noiembrie, Berry l-a invitat pe Ioan Hudiță la o întrevedere cu senatorul american Claude Pepper, cu care s-a discutat inclusiv despre problema Herței. La rândul său, Maniu va avea la 10 noiembrie o întâlnire cu Schuyler și Stevenson, iar în ziua următoare, la Sinaia, a fost primit din nou de Rege, care s-a arătat „convins că rușii...vor ceda și criza politică se va rezolva rapid".

În realitate, săptămânile treceau și criza nu se încheia. S-a produs acum și intermezzo-ul vizitei lui Mark

Ethridge. La 19 noiembrie a avut loc sosirea lui Ethridge cu avionul. Maniu a făcut distribuția problemelor care aveau să fie discutate cu el de către fruntaşi ai partidului. La 20 noiembrie, ziaristul a fost invitatul Regelui la Sinaia, iar în ziua următoare a avut întâlniri cu Groza şi reprezentanți ai guvernului în funcțiune. La 23 noiembrie a urmat o lungă întrevedere a lui Ethridge cu Maniu, urmată de un dejun oferit la Ministerul de Externe de Tătărescu. După amiază, ziaristul s-a întâlnit succesiv cu Nicolae Penescu, Ghiță Pop, Lupu, Mihalache şi la sfârşit cu Ioan Hudiță. Ziua de sâmbătă 24 noiembrie a fost rezervată Partidului Național Liberal şi în primul rând lui Dinu Brătianu. Duminică şi luni 25 şi 26 noiembrie, Ethridge, însoțit de Virgil Solomon, de Virgil Solomon şi de Rică Georgescu, a efectuat o vizită la Braşov şi la Sibiu, plecând apoi la Suceava pentru a vizita mănăstirile. Însoțit de Mihalache şi de Rică Georgescu, trimisul american a trebuit să renunțe din cauza vremii proaste la excursia bucovineană pe care o plănuise, iar la Bacău s-a produs şi un atac împotriva lui Mihalache, constrâns să sară pe geam pentru a se salva! Revenit la Bucureşti, Hudiță l-a întâlnit pentru a doua oară pe ziarist pentru a-i expune o analiză a cauzelor celui de-al Doilea război mondial. La 28 noiembrie, Ethridge a fost din nou primit de regele Mihai, iar seara a avut loc o recepție oferită de generalul Schuyler în cinstea sa.

Vizita lui Ethridge a provocat o repunere în discuție a problemei unei deplasări peste hotare a lui Hudiță. Despre această călătorie se discutase şi înainte de Potsdam, dar şi în lunile următoare, ea negăsindu-şi însă o rezolvare din cauze materiale, trezorierul partidului Mihai Popovici susținând că nu putea procura fondurile necesare. Hudiță a şi lucrat la pregătirea materialelor referitoare mai ales referitoare la Transilvania, Bucovina şi Basarabia. Venirea lui Ethridge a

contribuit la redeschiderea problemei, ziaristul american recomandând lui Maniu trimiterea peste hotare a profesorului. Preşedintele partidului avusese o discuţie în această privinţă cu Popovici, calificată de Zaharia Boilă drept „ceartă".

La 30 noiembrie, Maniu a replecat la Sinaia, unde era invitat la dejun la Palatul Peleş, în ziua următoare. Reîntors, el a declarat lui Hudiţă că „Regele e foarte optimist şi aşteaptă răspuns de la Washington". În fapt, trecuseră patru luni de la reuniunea de la Potsdam, iar întâlnirea miniştrilor de Externe de la Londra nu contribuise la soluţionarea impasului. Nici puternica manifestaţie de la 8 noiembrie despre care apar interesante detalii în Jurnal nu a dus la o rezolvare a impasului.

Maniu se arăta pesimist la 4 decembrie şi-i cerea lui Hudiţă ca prin Negel să se determine Regele să recurgă la sprijinul rudelor sale regale. În aceiaşi zi, vizitându-l pe Negel, care dorea să fie viitorul prim-ministru, acesta îi spusese trimisului preşedintelui P.N.Ţ.-ului că monarhul „avea „asigurări de la americani" că „totul se va sfârşi cu bine" până la Crăciun. O scrisoare a lui Cornel Bianu, reprezentantul partidului la Londra, sugera însă lui Maniu realizarea unei înţelegeri cu sovieticii, profitându-se de presiunile exercitate de anglo-americani, dar fără să se conteze „pe un eventual sprijin militar". De data aceasta, Ioan Hudiţă nu s-a putut abţine de la o apreciere pesimistă a situaţiei: „Numai o minune ne mai poate salva"! A doua zi, a avut loc o „discuţie turburătoare" între el, Maniu şi Leucuţia. Preşedintele naţional-ţărăniştilor s-a arătat „ferm convins că niciodată Anglia şi America nu vor putea accepta consolidarea ruşilor pe Elba şi comunizarea Europei". Dar Hudiţă nota că el nu era tot atât de optimist!

Asigurările din partea reprezentanţilor anglo-americani continuau. La 6 decembrie, Schuyler îl liniştea pe

Maniu că „ruşii vor ceda" şi că până la sfârşitul anului noul guvern avea să fie constituit ca urmare a Conferinţei de la Moscova a miniştrilor de Externe a celor trei mari biruitori care, după Londra, urma să se întrunească la Moscova. Dar optimistul Hudiţă era acum... pesimist, el notând la 14 decembrie: „Peste tot trebuie să fiu optimist, chiar atunci când am motive puternice să fiu pesimist". Cu toate acestea, fruntaşii partidelor istorice nu realizau situaţia reală în care se aflau. La 19 decembrie, la prânz la Dinu Brătianu, „toţi sunt optmişti în privinţa Conferinţei de la Moscova". Dar, în aceiaşi zi, Domocoş relata lui Hudiţă că Nicolschi îi spusese că „degeaba îşi face iluzii Maniu, întrucât va avea curând o mare decepţie"! Cu câteva zile mai înainte, la 17 decembrie, Maniu îl anunţase pe Hudiţă că trebuia să plece la Paris, unde avea să găsească 50 000 franci. Acesta acceptase să solicite paşaportul, având în vedere şi faptul că reprezentanţii americani anunţaseră că tratatele cu statele din Europa centrală şi răsăriteană urmau să fie încheiate în luna aprilie 1946. A doua zi, el şi solicitase paşaportul pe o lună lui Vasile Stoica, secretarul general al Ministerului de Externe şi începuse să pregătească materialele care urmau să le folosească în activitatea sa peste hotare pe care voia să le expedieze făcând apel la Stevenson. Când la 22 decembrie l-a sunat la telefon pe Stoica, acesta l-a informat că până la 3 ianuarie 1946 nu se mai eliberau paşapoarte!

În ziua de 25 decembrie, Emil Bodnăraş a venit la Hudiţă pentru „o ultimă încercare" înainte de a se afla rezultatele Conferinţei de la Moscova pe care el le şi cunoştea! I-a comunicat că se hotărâse menţinerea guvernului Groza cu adăugarea a câte unui delegat al celor două mari partide istorice, urmând să aibă loc şi o vizită a ambasadorilor britanic şi american acreditaţi în Uniunea Sovietică! Dar, totodată, i-a propus din nou o colaborare guvernamentală, eventual chiar obţinându-se un acord al lui

Maniu, dar şi retragerea acestuia la Bădăcin! Hudiţă i-a replicat că era gata să colaboreze în cadrul celor patru partide, dar mai întâi să aibă loc „alegeri libere" şi în temeiul rezultatelor acestora să se formeze noul guvern!

La 28 decembrie 1945, în preajma Noului An, era publicat comunicatul referitor la rezultatele Conferinţei de la Moscova. Reacţia opoziţiei a fost puternică, dar la nivel verbal. Pentru Maniu era o decepţie. Cel dintâi, Leucuţia a cerut să nu se accepte de partidul său „actul de trădare" al anglo-americanilor, iar Hudiţă a calificat drept „neruşinare" sfatul dat Regelui pentru a completa guvernul cu reprezentanţi „leali". În ziua următoare, conducerea Partidului Naţional Ţărănesc a hotărât să respingă compromisul de la Moscova, iar lui Hudiţă i s-a dat sarcina să comunice acest lucru Regelui prin Dimitrie Negel, lucru care a avut loc la 30 decembrie.

Între timp, la 29 decembrie a avut loc o şedinţă lărgită a conducerii Partidului Naţional Ţărănesc. Ca specialist, lui Hudiţă i s-a dat cuvântul pentru a prezenta o analiză a ceea ce avusese loc. El a făcut acest lucru, pronunţându-se împotriva celor hotârâte la Moscova. Lupu şi Mihalache s-au pronunţat în acelaşi sens şi apoi Maniu, care a luat poziţie împotriva refuzului cobeligeranţei, a criticat poziţia dominantă în Comisia Aliată de Control a Uniunii Sovietice şi impunerea colaborării cu un „guvern terorist". El a calificat „monstruoasele hotărâri de la Moscova" drept „o încălcare a tuturor angajamentelor internaţionale" şi a învinuit pe anglo-americani de a fi lăsat poporul român „la discreţia imperialismului rusesc". A urmat un dejun al conducerii partidului la „Continental", unde fruntaşii ţărănişti au fost primiţi „cu ovaţii".

Propunerea de respingere a fost salutată de Negel, care a arătat lui Hudiţă că şi Regele se găsea pe aceiaşi poziţie de respingere. În aceiaşi zi, deci două zile după ce

fusese dat publicității comunicatul, Berry i-a cerut să-l vadă pe cel pe care-l considera ca purtător de cuvânt oficios al partidului său şi Hudiță s-a întâlnit cu el şi cu Stevenson cărora le-a adus la cunoştință decizia de respingere, atât a național-țărăniştilor, cât şi a liberalilor. Cei doi au felicitat pe fruntaşii celor două partide pentru poziția adoptată, provocând satisfacția lui Maniu. Acesta nădăjduia acum în reacțiile celor doi ambasadori – Harriman şi Kerr – care erau aşteptați şi erau invitați de Rege la prânzul de la 1 ianuarie! Jocul continua mai departe, deşi în realitate speranțele erau pierdute!

Dan Berindei

Vineri, 3 august 1945

La 9 la Maniu[1], în strada Sfinților. El a sosit ieri seara pe la 9 de la Sinaia. Găsesc la el biroul plin de lume: Ghiță Pop[2], Ionel Pop[3], Solomon[4], Mihalache[5], Popovici[6], Negrei[7], Penescu[8], Aurel Dobrescu[9], Ilie Lazăr[10], Mihai Răutu[11], Fănel Mihăiescu[12], dr Stănculescu[13], Cezar Simionescu[14] etc., etc. Față de atâta lume nu se pot discuta decât generalități. Toți sunt decepționați de comunicatul care nu vorbește nimic despre alegerile din România. Mihalache repetă ce mi-a spus și mie ieri, că „singurul avantaj care-l mai avem este că ne putem plânge anglo-americanilor de necazurile care au dat peste noi din cauza lor". Ghiță Pop, cu pesimismul lui cunoscut, îi bate în strună, susținând și el că „anglo-americanii vor plăti scump greșelile politice care le fac azi, lăsând Europa la discreția bolșevismului rusesc".

M-am văzut silit să-l contrazic, atrăgându-i atenția atât lui, cât și celor prezenți că astfel de aprecieri la adresa anglo-americanilor, chiar dacă ar fi întemeiate, n-ar trebui să ajungă la urechile lor, căci ne-ar putea crea neplăceri în raporturile noastre viitoare cu ei, cu atât mai mult cu cât, eu personal, nu le văd justificate. „Faptul că problemele noastre nu figurează în Comunicatul de la Potsdam, așa cum dorim noi, am continuat eu, nu ne dă dreptul să ne plângem înainte de a ști precis dacă ele s-au discutat, s-au soluționat sau s-au amânat. Este posibil ca ele să fi fost considerate de mai mică importanță pentru aliații occidentali față de atâtea probleme mari și grele care trebuiau soluționate mai întâi. Noi nu e bine să ne pronunțăm înainte de a fi bine informați despre ceea ce s-a întâmplat la Potsdam. Nu uitați că până la urmă tot la englezi și la americani trebuie să facem apel dacă rușii ne vor face mizerii și nu se vor retrage din țară".

JURNAL POLITIC

(3 august – 31 decembrie 1945)

– vol. XV –

La 29 decembrie a avut loc o şedinţă lărgită a conducerii Partidului Naţional Ţărănesc. Ca specialist, lui Hudiţă i s-a dat cuvântul pentru a prezenta o analiză a ceea ce avusese loc. El a făcut acest lucru, pronunţându-se împotriva celor hotărâte la Moscova. Lupu şi Mihalache s-au pronunţat în acelaşi sens şi apoi Maniu, care a luat poziţie împotriva refuzului cobeligeranţei, a criticat poziţia dominantă în Comisia Aliată de Control a Uniunii Sovietice şi impunerea colaborării cu un „guvern terorist". El a calificat „monstruoasele hotărâri de la Moscova" drept „o încălcare a tuturor angajamentelor internaţionale" şi a învinuit pe anglo-americani de a fi lăsat poporul român „la discreţia imperialismului rusesc".

Propunerea de respingere a fost salutată de Negel, care a arătat lui Hudiţă că şi Regele se găsea pe aceeaşi poziţie de respingere. În aceeaşi zi, deci două zile după ce fusese dat publicităţii comunicatul, Berry i-a cerut să-l vadă pe cel pe care-l considera ca purtător de cuvânt oficios al partidului său şi Hudiţă s-a întâlnit cu el şi cu Stevenson cărora le-a adus la cunoştinţă decizia de respingere, atât a naţional-ţărăniştilor, cât şi a liberalilor. Cei doi au felicitat pe fruntaşii celor două partide pentru poziţia adoptată, provocând satisfacţia lui Maniu. Acesta nădăjduia acum în reacţiile celor doi ambasadori – Harriman şi Kerr – care erau aşteptaţi şi erau invitaţi de Rege la prânzul de la 1 ianuarie! Jocul continua, deşi, în realitate, speranţele erau pierdute!

Acad. Dan Berindei

ISBN 978-973-711-396-2